

'מה למעלה'

פרשת וישלח תשפ"ג

הרב מרדכי אלון שליט"א

נערך על ידי תלמידים, לא מוגה

למה התעכב יעקב?

בינתיים, עד שנענה על זה, נשאל עוד כמה שאלות ואז נענה על הכל יחד.

ויכוח פרקטי-פוליטי

נשים את הדיון המוסרי-הלכתי שבין שמעון ולוי לבין יעקב בצד לרגע, כמו שגם יעקב אבינו שם אותו בצד והוא ידבר בו רק בפרשת ויחי בברכות לבנים (כפי שמסביר הרמב"ן אצלנו בפרשה) - כל הדיבור של יעקב אליהם בפרשה שלנו הוא דיבור פרקטי, כמעט אפשר לומר פוליטי. הויכוח הוא ויכוח פרקטי-פוליטי על תוצאות המעשה בלי לדון עכשיו בהיבטים המוסריים הלכתיים, ובו כתוב -

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-שִׁמְעוֹן וְאֶל-לְוִי עַכְרָתֶם אִתִּי לְהַבְאִישְׁנִי בְיִשְׁבַּע הָאָרֶץ בְּפָנַעֲנִי וּבְפָרְזִי וְאֲנִי מִתִּי מִסְפָּר וְנֶאֱסַפּוּ עָלַי וְהִכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי. (שם ל"ד ל')

הטענה שלו היא -'זה לא בזמן, זה לא נכון', והוא רואה את הסכנות הטמונות חלילה במעשה הזה -'ונשמדתי אני וביתי'. הוא לא רואה שיש כאן רק סיכוי שיבואו כמה חבר'ה -פדאיון - להילחם בו, אלא ממש סכנת שמד! לעומתו, שמעון ולוי עונים לו -

... הַכּוֹזֵה יַעֲשֶׂה אֶת-אָחוֹתָיו. (שם ל"א)

כלומר, 'יש כאן עיקרון מוסרי והוא דוחה את הטענות שלך', אבל הם לא מתייחסים לטענות שלו כלל, מעין "טענו בחיטים וענה לו בשעורים". מבחינה פרקטית הטענה של יעקב היא טענה אמיתית ונכונה. אבל בואו נראה מה קורה בפועל -

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית-אֵל וְשֹׁב-שָׁם וַעֲשֵׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַנְּרָאָה אֱלֹהֵי בְּכָרְחֶךָ מִפְּנֵי עֲשָׂן אַחִידָה. (ל"ה א')

זה המסלול ובוא, יעקב, ותחזור למסלול -אתה מתעכב...

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בְּיָתוֹ וְאֵל כָּל-אֲשֶׁר עִמּוֹ הָסְרוּ אֶת-אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם וְהִטְהַרוּ וְהִחְלִיפוּ שְׂמַלְתֵיכֶם. (שם ב')

ורש"י מסביר שאלהי הנכר הללו היו להם מהמלחמה בשכם, בביזה (ע"ש).

אביך מחכה לך

הפרשה שלנו נחלקת לשני חלקים. בחלק הראשון סיפור המפגש הגדול בין יעקב ועשו ובחלק השני תיאור תולדות עשו, לקראת הסיפור שיבוא בפרשה הבאה - יוסף ובני יעקב, לקראת הירידה מצרימה.

אבל בתווך ישנה עוד נקודה אחת שנראית לכאורה כנפרדת וצריך להבין את החיבור שלה לפרשה. יעקב מגיע לארץ ומתיישב בסוכות, לפי החשבון של רש"י הוא יושב שם שמונה עשר חודשים. משם הוא ממשיך לשכם, קונה חלקת שדה ומפה מתפתח הסיפור עם דינה, שמעון ולוי וכו'. רק לאחר מכן, בסוף מעשה שכם, יעקב מקבל גילוי אלוקי נוסף -

קוּם עֲלֵה בֵּית-אֵל וְשֹׁב-שָׁם וַעֲשֵׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַנְּרָאָה אֱלֹהֵי בְּכָרְחֶךָ מִפְּנֵי עֲשָׂן אַחִידָה. (בראשית ל"ה, א')

ורש"י במקום אומר מיד -

קוּם עֲלֵה. לפי שאחרת בדרך (תנחומא וישלח ח) נענשת ובא לך זאת מבתך.

יש ביטוי במדרש -"אביך מחכה לך".

יש כאן נקודה שצריך לתת עליה את הדעת. אני מבין שמעשה שכם גורם לעיכוב בדרכו של יעקב, ואפילו מבלי להיכנס לדיון של מעשה שמעון ולוי האם הם צדקו או לא. הרי יעקב חוזר לארץ ישראל, כמו שלבן הגדיר את זה -

וַעֲמֵה הַלֵּךְ הַלֵּכְתָּ כִּי-נִכְסְפָה נִכְסְפָתָה לְבַיִת אַבְיָדָה... (שם ל"א, ל')

אז למה הוא לא הולך מיד לאביו? זו שאלה יסודית וקשה מאד -אני מבין שהוא רוצה להגיע לסוכות, וכל הרעיון של דירת עראי וכו', אבל זה כיבוד אב פשוט! למה אתה לא נוסע לאבא? אי אפשר לענות באופן דומה למה שנענה בהמשך החומש על זה שיוסף לא נגלה לאביו לארוך עשרים ושתיים שנה -כי אצל יוסף יש גזרה ויש התמודדות שהוא צריך להתמודד. כאן - סע לאבא לחמש דקות. כמה כבר המרחק בין סוכות לחברון? ... ומדובר פה על עשרים השנה שהוא היה בבית לבן ועוד שנתיים עכשיו בדרך. בעצם, השנתיים הללו הם הסיפור בו אני מבקש לעסוק בו הפעם.

אֱלֹהִים אֲנִי אֶל שְׂדֵי פְּרָה וּרְבֵה גֹי וְקִתְלֵי גֹזִים יִהְיֶה מִמֶּךָ
וּמְלָכִים מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ. (ט"ו-א)

רש"י במקום מסביר שהכוונה היא לאפרים ולמנשה שעתידים לצאת מיוסף, ועל בנימין (שאול ואיש בושת המלכים), ואז הוא אומר לו -

וְאֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלְיִצְחָק לְךָ אֶתְנֶנָּה וְלְזַרְעֶךָ
אֲחֵרֶיךָ אֶתֵּן אֶת-הָאָרֶץ (שם י"ב)

הוא לא זכה לנבואה הזו מאז שהוא ברח מעשו כשנגלה אליו הקב"ה בבית אל בחלום - ואת זה הוא מקבל פה! הקב"ה עולה מעליו, יעקב מציב מצבה, קורא למקום 'בית אל', והתורה מתארת את הולדת בנימין ומותה של רחל בחצי משפט התורה מזכירה גם את מעשה ראובן ורק אחרי כל זה הוא הוא מגיע לחברון, לא לפני שחוזרים על הפירוט -

וַיְהִי בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עֶשְׂרִים... וַיָּבֵא יַעֲקֹב אֶל-יִצְחָק אָבִיו
מִמְרָא קְרִית הָאֲרֵבֶעַ הוּא חֶבְרוֹן... (כ"ב-כ"ז)

ראינו כמה זמן לקח לו להגיע ולפגוש שוב את אביו? כל כך הרבה זמן חיכינו לפגישה הזו - מאז הוא נפרד מאחיו עשו! אז מה הסיפור של העיכובים והסיפורים שבדרך?

הסיפור שלא סופר על הגעת יעקב

אני רוצה לומר בעניין סברה, אין לי הוכחה על הסברה הזו וצריך סייעתא דשמיא שזה נכון, אבל אם זה נכון יש פה יסוד עצום ששייך לסיפור של כל הפרשיות.

הרמב"ן אומר מפורש במעשה שכם -

...וואם נאמין בספר "מלחמות בני יעקב" (הוא ספר הישר) בא להם פחד אביהם כי נאספו שכני שכם ועשו עמהם שלש מלחמות גדולות, ולולי אביהם שחגר גם הוא כלי מלחמתו ונלחם בהם, היו בסכנה כאשר יסופר בספר ההוא.² ורבותינו (ב"ר פ"י) הזכירו מזה בפסוק "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" (להלן מח כב) אמרו נתכנסו כל סביבותיהם להזדווג להם חגר יעקב כלי מלחמה כנגדן כמו שכתב רש"י שם, אבל הכתוב יקצר בזה כי היה נס נסתר כי אנשים גבורים היו וכאלו זרועים הושיעה למו, כאשר קיצר הכתוב בענין אברהם באור כשדים ולא הזכיר מלחמת עשו עם החורי כלל, אבל הזכיר בכאן כי היה חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא נאספו כולם לרדוף אחרי בני יעקב, כי היו נופלים עליהם כחול אשר על שפת הים לרוב, וזה טעם "חתת אלהים" - כי נפלה עליהם אימתה ופחד מן הגבורה אשר ראו במלחמה, ולכך אמר (להלן לה ו) "ויבא יעקב לזוה הוא וכל העם אשר עמו" להודיע שלא נפקד מהם ולא מעבדיהם איש במלחמה. (רמב"ן, שם י"ג)

לענ"ד, כאשר הגיע יעקב לארץ ישראל לפני מעשה שכם - האם אנחנו באמת חושבים שכל יושבי הארץ 'הכנעני והפריזי'

טעות בדיאגנוזה של יעקב?

וְנִקְוָמָה וְנַעֲלָה בֵּית-אֵל וְאַעֲשֶׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הָעֵנָה אֲתִי
בַּיּוֹם צָרְתִי וַיְהִי עֲמֹלִי בְּדַרְדָּר אֲשֶׁר הִלְכֹתִי.

כל פעם שאני קורא את הפסוק הזה יש לי מן תחושה של 'נו, סוף סוף מתחילים לזוז. חיכינו לה כבר מאז נפרדת מעשו. מי הפריע לך?'

וַיִּתְּנֵנוּ אֶל-יַעֲקֹב אֶת כָּל-אֱלֹהֵי הַנֹּכַח אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת-הַנִּזְמוֹתִים
אֲשֶׁר בְּאֲזְנוֹתֵיהֶם וַיִּטְמְנוּ אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֲלֵה אֲשֶׁר עִם-שָׁכֶם.
וַיִּסְעוּ וַיְהִי חַתַּת אֱלֹהִים עַל-הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא
רָדְפוּ אַחֲרָי בְּנֵי יַעֲקֹב. (שם ד"ה)

כלומר במבחן התוצאה, היה דווקא פחד על כל יושבי הארץ. האם הייתה פה טעות בדיאגנוזה של יעקב אביו? מסתבר שיש 'חתת אלוקים' על הערים אשר סביבותיהם ואף אחד לא רודף אחריהם. אולי היו שרצו לרדוף אבל הייתה חתת אלוקים עליהם ולא רדפו. אז מה עם החשש שלו "נאספו עלי והיכוני"? האם שמעון ולוי צדקו באבחנה שלהם? ואם כך היה יעקב צריך לומר לבניו - 'צדקתם', אבל הוא לא אומר להם כך אלא בסוף החומש, לפני הברכות הוא ייתן ליוסף את שכם, ויגיד לו -

וְאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שָׁכֶם אֶחָד עַל-אֲחֵיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי
בְּחַרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי. (שם מ"ח, כ"ב)

ונשים לרגע בצד את מה שאומר שם רש"י על המילים "בחרבי ובקשתי" - "היא חכמתו ותפלתו" - כי אנחנו עוסקים היום ב'פוליטיקה', וזהו פשוטו של מקרא. הרמב"ן מאריך בזה כאן שיצאו במלחמות גדולות. יש תיאור שלם איך יהודה ונפתלי ושמעון נלחמו באויבים שבאו אחרי, ואילו יעקב בסוף הוא הגיבור הגדול של כל הפרשה, יעקב הזקן בן המאה! המדרש מתאר איך הוא דוחף שער גדול והוא שואל "זה בחרבכם ובקשתכם או בחרבי ובקשתי?" והם עונים לו 'נכון'.¹ אז מה היה הדיון, ומה התוצאה?

ואז ממשיכה התורה וכותבת -

וַיָּבֵא יַעֲקֹב לְזוּהָ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן הוּא בֵּית-אֵל הוּא וְכָל-
הָעָם אֲשֶׁר-עִמּוֹ. וַיְבִין שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל בֵּית-אֵל
כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַחִיו. וַתִּמָּת דְּבָרָה
מִיִּנְקַת רַבְקָה וַתִּקְבֹּר מִתַּחַת אֵל בֵּית-אֵל תַּחַת הָאֲלֹזֶן וַיִּקְרָא
שְׁמוֹ אֲלֹזֶן בְּכּוֹת. (שם n'ט)

כלומר השליחות ששלחה אמה רבקה לקרוא ליעקב חזרה הביתה נלמדת מפה. ואז הקב"ה נגלה אליו ואומר לו -

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב עוֹד בְּבָאוֹ מִפְּדַן אֲרָם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ.
וַיֹּאמֶר-לוֹ אֱלֹהִים שְׁמֶךָ יַעֲקֹב לֹא-יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי
אִם-יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר לוֹ

¹ "...וּבִינָן שְׁעִשְׂוּ בְּנוֹ אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, אָמַר מֶה אֲנִי מַפִּיחַ אֶת בְּנֵי לִפְל בְּיַד אֲמוֹת הָעוֹלָם, מֶה עָשָׂה נִטְל חֶרֶב וְקִשְׁתוֹ וְעָמַד לוֹ עַל פִּתְחָהּ לְשֵׁל שָׁכֶם וְאָמַר אִם יָבֹאוּ אֲמוֹת הָעוֹלָם לְהַזְדַּוֵּג לָהֶם לְבָנֵי אֲבִי נִלְחַם בְּגִידוֹ, הוּא דְהוּא אֹמֵר לוֹ לְיוֹסֵף (בראשית מח, כב): וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שָׁכֶם אֶחָד עַל אֲחֵיךָ וְגו', וְהִיכָן מְצִינוּ

ירושלם לעשו נתתי את הר שער" (דברים ב', ה'), אבל הוא עדיין שולט בארץ כנען.

כלומר ההצעה של עשו ליעקב היא - 'אני כבר רוצה גאולה. ולכן "נסעה ונלכה". אבל אם אתה לא רוצה כי אתה טוען שאתה עדיין בעבודה, אז תן לי לפחות לשלוח איתך מג"דים ומח"טים, כי דע לך שאתה לא הולך להתקבל שם בנשיקות ובתרועת חצוצרות. זה שהרחמים שלי נכמרו עליך עכשיו בפגישה - זה רק אני, אבל יושב הארץ הכנעני והפריזי, למה שיקבלו את התייר היהודי הזה שמגיע עכשיו מחר? אני שם הבוס, שליטתי שם, ולכן אני אבוא איתך."

עבודת הברורים - עבודה עצמית

לזה עונה לו יעקב - 'לא. את עבודת הברורים שלי אני רוצה לעשות מבלי הכוחות העשויים, בלי ההשפעות העשויות, בלי הניצוצות העשויים'. והוא אומר לו -

וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה אֲמַצְאֶיְחֹן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי. וַיֵּשֶׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשׂוֹ לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה. וַיַּעֲקֹב נָסַע סִכְתָּה וַיָּבֹן לָוּ בַּיִת... (שם ל"ג, ט"ו-י"ז)

פירושו של דבר - יעקב נוסע והוא עוד זמני. זו המשמעות של המילה 'סכת' פה - הופעתה הראשונה במקרא. יושב הארץ הוא עדיין הכנעני והפריזי, ויעקב רוצה להגיע לארץ ולשבת בה בשלווה, אבל הוא יודע שחסר דבר אחד גדול שקוראים לו בנימין. רחל עדיין לא ילדה אותו. רואים את זה בפשוטו של מקרא מכך שיוסף הוא הבן יחיד שאמו קראה לו על שם אחיו העתידי -

יִסְכֵּף ה' לִי בֶן אֶחָד. (ל"ב ד')

הוא יודע שכל עוד אין "בני יעקב שנים עשר" ועוד לא סיימו את הברורים שלנו - אנחנו צריכים לעשת הכל לבד. הוא מאד רצה ללכת לאביו מיד, תוך חמש דקות, אבל אי אפשר היה ללכת בדרך לחברון, והמלחמות לא מתחילות רק בעקבות מעשה שכם אלא כבר מיד עם כניסתו לארץ. שכם היא רק נקודת השיא. היא הבירה. היא מקום המזומן לפורענות כפי שאנחנו רואים לאורך כל המקרא.

זה מה שיגיד יעקב ליוסף בשבת הבאה -

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף הֲלוֹא אָחִיךָ רָעִים בְּשִׁכְמְךָ... (ל"ז, יג)

תגיד יעקב, אין שטחי מרעה נוספים בכל המרחב שבין חברון לשכם! למה צריך לרעות בשכם שאתם גרים בחברון? - אלא רעית הצאן במרחב הזה מסמל את השליטה על המרכז, על עיר הבירה של המרכז. יעקב נמצא בחברון ושולט שם ושולח את בניו לחלוש עד שכם, כי "חתת אלוקים על כל הערים". כל זה מתקיים במשך השנתיים האלה, וזה מה שעשו הציע ליעקב לשלוח איתו אנשים. זו לא היתה סתם הצעה מתוך נימוס. אבל יעקב אומר לו - 'אין אצלי קיצורי דרך.' ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה ולרגל הילדים". אחד המדרשים מבאר שם - 'ועדיין אין עוד את כל הילדים' - עד אשר אבוא.

עמדו וחיכו לו עם שטיח אדום? זה מאד מזכיר את ההגעה של אברהם בפרשת לך לך לארץ - "והכנעני אז בארץ". יעקב בא לשבת בארץ, לקיים 'וישב', אבל בינתיים נמצאים פה הכנעני והפריזי. מי אמר לנו שהם קיבלו אותו בנתב"ג בזרועות פתוחות, עם זרי פרחים? הרי באברהם כשהגיע לפה לחמו, ביצחק לחמו גם כן וגרשו אותו מבאר לבאר. נכון, יעקב עבר כבר את לבן ואת עשו אבל מה קרה כאשר הוא הגיע לארץ? אומר הרמב"ן - הכתוב קיצר כאן אבל באמת שלש מלחמות גדולות היו, ויתכן שהן היו עוד לפני מעשה שכם. הגעתו של יעקב לארץ היא לצנינים בעיני יושבי הארץ, ואף רש"י רומז לזה על הפסוק "וערכתם אותי להבאישני ביושב הארץ" ואומר -

עכרתם. ...ואגדה, צלולה היתה החבית, ועכרתם אותה (תנחומא) מסורת היתה ביד כנענים שיפלו ביד בני יעקב, אלא שהיו אומרים עד אשר תפרה ונחלת את הארץ, לפיכך היו שותקין. (רש"י שם ל"ה, י')

כלומר - 'כרגע הם עוד בחששות גדולים. הם לא מקבלים אותי עדיין'.

אציגה נא מן העם אשר אתי

עכשיו נגיע לחלק הפנימי של הדברים; כאשר עשו מציע ליעקב "נסעה ונלכה ואלכה לנגדך", הכוונה שלו הייתה לנסוע יחד להר שעיר. אנחנו לומדים את זה מתגובתו של יעקב -

...עַד אֲשֶׁר-אָבָא אֶל-אֲדֹנָי שְׁעִירָה. (שם ל"ג, י"ד)

כלומר עשו אומר לו - 'אני יודע שהמסלול שלך הוא לארץ כנען אבל בוא איתי ונמשיך - ויעלו מושיעים בהר ציון'. יעקב מסרב ואז עשו מציע הצעה נוספת שאנחנו פעמים רבות מפספסים אותה -

וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֲצִיגְהֶנָּא עִמָּךְ מִן־הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי... (שם ט"ו)

מסביר שם רש"י, שעשו בעצם אמר ליעקב - 'אם אתה לא רוצה לבוא בינתיים לשעיר, ואתה ממשיך ללכת לכיוון בית אל וחברון, לפחות אני אשלח איתך חיילים, אנשים שלי, שילכו איתך'. מדוע הוא רוצה לשלוח עם יעקב את חייליו? לעניות דעתי, מי ששולט בארץ כנען באותה תקופה הוא עשו. זה מפורש -

וַיִּקַּח עֲשׂוֹ אֶת־נְשָׁיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּנֹתָיו וְאֶת־כָּל־נַפְשֹׁתַיִתָּ וְאֶת־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־בְּהֵמָתוֹ וְאֶת־כָּל־קְנָיִתּוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו... וַיֵּשֶׁב עֲשׂוֹ בְּהַר שְׁעִיר עֲשׂוֹ הוּא אֲדוֹם. (ל"ו, ו'-ח')

כלומר הוא בעצם בשעיר אבל עדיין יש לו שליטה בארץ כנען כמו שמסבירים הרד"ק והרמב"ן. איפה נמצא עשו? עשו הרי היה תחילה עם יעקב בחברון, עם אבא ואמא. ויש לו כידוע כיבוד אב עצום. את המלאכים ששולח יעקב הוא שולח לארץ שעיר, כי עשו עבר לשם אמנם ויש לו שם ממלכה אבל במקביל הוא עדיין מחזיק את הממלכה בארץ כנען. גם מצד כיבוד אב שלו - הוא נמצא עם אבא, וממלכתו היא בשעיר, כמו שכתוב כמה פעמים "ואתן לעשו את הר שעיר" (יהושע כ"ד, ד'), "כי

שזו לא התחנה הסופית, ולכן הוא אומר לעשו – 'אל תעזור לי בכניסה לכנען', והעיכוב הוא בגלל יושב הארץ הכנעני והפריזי. הם יודעים שהארץ מובטחת לנו אבל זה לא יקרה אם אני אלחם בהם אלא רק אם אני אברר את עצמי.

לכן אומר הרמב"ן שבכלל לא היה דיון שצריך היה להרוג את שכנם בן חמור עצמו. נבלה נעשתה בישראל וצריך להפוך את כל הסיפור, גם לפי יעקב.

מילת יושבי שכנם כחלק מהגאולה

אגב, יש פה דבר מדהים - יעקב ידע שהם עושים את ברית המילה כי הוא היה עם האחים בדברם אל שכנם ואל חמור, רק שהוא לא ידע שהאחים מתכננים להרוג את כל העיר ביום השלישי. זה פלאי פלאות - הוא הבין שאם אנחנו באים לשלוט בארץ אז כל עבדינו צריכים להימול, כמו אצל אברהם אבינו בפר' לך לך, כמו יוסף שימול את כל המצרים. עצם רעיון ברית המילה היה מבחינת יעקב חלק מהגאולה שעומדת להופיע. אבל עכשיו שהרגתם את כל אנשי שכנם, ומסתבר שהתערבה כאן נקודה קטנה שאיננה פנימית לגמרי, כפי שהוא עתיד לומר להם בפרשת ויחי - "...כִּי בְּאֶפְסֹס הָרְגוּ אִישׁ וּבְרָצֹנָם עָקְרוּ שְׂוֹר" (מ"ט, ו') - שבאותה תחושת נקם גם טיפלתם, שמעון ולוי, ביוסף אחיכם - לכן אתם לא נגעתם בנקודה עצמה. מסורת ביד הכנעני שאנחנו נזכה בארץ, ומה שהם עדיין יושבים בה - זה הולך להיגמר. "צלולה היתה החבית" והיה ברור להם שאחיותם בארץ עומדת להיגמר, אבל עכשיו היא עבודה ולא ברור להם מה עומד לקרות - האם אנחנו במלחמות של אגו או בבירור של הגאולה.

לכן העיכוב הראשון של שש השנים בבית לבן היה לקיים את "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", והעיכוב השני של השנתיים הוא "והכנעני והפריזי יושב אז בארץ" ואני צריך להגיע לחברון כאשר המהלך כולו מושלם, יחד עם בנימין, ורק אחרי שכל זה מסתיים אפשר להתחיל את "ואלה תולדות יעקב יוסף", לא לפני שמבררים את "ואתן לעשו את הר שעיר". זה יהיה הפרק שמדבר על אלופי עשו ושעיר כדי להכיר את הצד ההפוך, את הזה לעומת זה. ומתוך זה נגיע ל"וישב", ואז - "ועקב ובניו ירדו מצרים".

להגיע לחברון שלם

כאשר אומר יעקב לשמעון ולוי "עברתם אותי להבאישני בקרב יושב הארץ... ואני מתי מספר" הוא אומר להם - 'אני עדיין בבחינת מתי מספר. אני עדיין לא אומה. הם יושבי הארץ ואני עדיין לא אומה'. וכאשר הוא עולה בית אל ומקים שם מזבח "לאל העונה אותי ביום צרתי בברחי מפני עשו", וכבר יש כאן עם שנוסע לזזה ונולד בנימין - עכשיו מסתיים הבירור ועכשיו הוא יכול להגיע לחברון לאבא. כלומר אבא צריך לקבל חזרה את יעקב השלם. השליחות ששלח אותו אבא לקחת אשה מבנות לבן, וזו ששלחה אותו אמא לשוב "בשוב אף אחיך ממך" - זה לא רק טכנית שעשו יפגוש אותך אלא זה שהקב"ה נגלה אליך בבית אל שוב אחרי שהוא נגלה אליך שם בברחך מפני עשו אחיך וזה משלים את התמונה. העלית את הנקודות של עשו, תיקנת אותן, יש יוסף, יש בנימין עכשיו - ועכשיו אפשר לחזור ולבוא לחברון.

מבחינתו של יעקב כשהוא מגיע עכשיו לחברון זה כמו דוד המלך שמתחיל את המלוכה בחברון כדי להגיע משם חזרה לירושלים. כלומר הוא קובע את היעד לבית אל, היא ירושלים, הר המוריה, הולך לחברון, ואחרי שהוא אצל יצחק אביו הוא יחזור לירושלים. בינתיים הוא חולש על זה שיקבלו אותו, שנגיע לשלב של 'מסורת היא ביד הכנענים שהארץ אכן מגיעה ליעקב, אלא שאמר הקב"ה "עד שתפרה ונחלת בארץ", כלומר זה בנימין (פרה ורבה)', ולכן כל העיכובים.

על שני עיכובים היו לנו שאלות. האחד, ועליו דיברנו בשבוע שעבר - מדוע אחרי ארבע עשרה שנה בבית לבן הוא מתעכב עוד שש שנים שם? בשביל ביזנס ורכוש גדול? והעיכוב השני - מה הוא עושה שנה וחצי סוכות לפני שהוא בא לחברון לאבא?

והתשובות מסודרות כעת - שש שנים הוא התעכב כי הוא הבין שברית בין הבתרים שנאמרה לאברהם מתקיימת בו ולכן צריך שיהיה 'גר יהיה זרעך, ועבדום... ועינו.. ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' - 'אני כבר פה אבל אמא אמרה שיקראו לי ועדיין לא קראו לי, אז כנראה שאני צריך להשלים דבר נוסף שאני מחויב בו עוד מברית בין הבתרים', ואז הוא מגיע ופוגש את עשו כשהוא יודע

